ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ F. G. JACOBS της 26ης Σεπτεμβρίου 1989 *

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Η εταιρία Bessin et Salson SA (στο εξής: εταιρία) είναι μία γαλλική επιχείρηση του τομέα του ενδύματος η οποία, από το 1973, στέλνει υλικά από τη Γαλλία στην Ταγγέρη, στο Μαρόκο για την κατασκευή ενδυμάτων, τα οποία αποστέλλονται και πάλι στη Γαλλία βάσει συμφωνιών τελειοποιήσεως για εισαγωγή που έχουν συναφθεί μεταξύ της Κοινότητας και του Μαρόκου (οι διέπουσες τις συμφωνίες αυτές διατάξεις περιλαμβάνονται στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση). Προκειμένου να τύχουν δασμολογικής απαλλαγής τα εμπορεύματα βάσει των συμφωνιών αυτών πρέπει να συνοδεύονται από πιστοποιητικό κυκλοφορίας (γνωστό τώρα ως πιστοποιητικό EUR 1), που εκδίδεται από τις μαροκινές αρχές. Κατόπιν ελέγχου των γαλλικών τελωνειακών αρχών που διενεργήθηκε το 1976, προέκυψε ότι στα έγγραφα που κατείχε η εταιρία δεν περιλαμβάνονταν τέτοια πιστοποιητικά. Το 1977, οι εν λόγω γαλλικές αρχές ζήτησαν την καταβολή δασμών για τα εμπορεύματα που είχαν ήδη επανεισαχθεί από το Μαρόκο καθώς και για όλες τις τρέχουσες επανεισαγωγές. Η εταιρία ζήτησε από τις μαροκινές αρχές πιστοποιητικά κυκλοφορίας τόσο για τις τρέχουσες όσο και για τις ήδη πραγματοποιηθείσες συναλλαγές, αλλά — για λόγους που εξακολουθούν να παραμένουν αδιευκρίνιστοι — δεν μπόρεσε επί αρκετά έτη να τα λάβει. Στη συνέχεια, εκδόθηκαν πιστοποιητικά για τις τρέχουσες πράξεις επανεισαγωγής από τον Ιούλιο του 1980, ενώ τα πιστοποιητικά για τις πράξεις που είχαν πραγματοποιηθεί μεταξύ 1973 και της ανωτέρω ημερομηνίας δόθηκαν από τις μαροκινές αρχές, a posteriori, μόλις το 1984.

2. Εν τω μεταξύ, στις 29 Απριλίου 1981, η εταιρία ζήτησε από τις γαλλικές τελωνειακές αρχές την επιστροφή των δασμών που είχε καταβάλει μεταξύ 1973 και Ιουλίου 1983 οι οποίοι ανέρχονταν σε 2 949 614,77 γαλλικά φράγκα (FF). Το 1984, αφού τους προσκομίστηκαν τα σχετικά πιστοποιητικά, οι γαλλικές τελωνειακές αρχές ικανοποίησαν εν μέρει το αίτημα αυτό. Εφαρμόζοντας την τριετή παραγραφή που προβλέπεται από το γαλλικό τελωνειακό κώδικα (οι σχετικές διατάξεις του παρατίθενται στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση), οι εν λόγω αρχές επέστρεψαν δασμούς που αντιστοιχούσαν στην προηγούμενη της ημερομηνίας αιτήσεως τριετή περίοδο (δηλαδή από τις 29 Απριλίου 1978 μέχρι τις 29 Απριλίου 1981, ύψους 2 044 099,48 FF), αλλά αρνήθηκαν να επιστρέψουν τους δασμούς που αφορούσαν την προ της 29ης Απριλίου 1978 περίοδο (ύψους 1 125 545,99 FF).

3. Η εταιρία ενήγαγε τις γαλλικές τελωνειακές αρχές ενώπιον του Tribunal d' instance του Παρισιού (πρώτο διαμέρισμα), στις 30 Δεκεμβρίου 1985, ζητώντας την επιστροφή των δασμών που είχε καταβάλει για την περίοδο μεταξύ 25ης Φεβρουαρίου 1974 και 28ης Απριλίου 1978. Η εταιρία ισχυρίστηκε ότι ήταν άδικο να επιβαρυνθεί με τους δασμούς ενώ η παράλειψη προσκομίσεως των αναγκαίων πιστοποιητικών οφειλόταν αποκλειστικά σε παράλειψη των μαροκινών αρχών. Οι γαλλικές τελωνειακές αρχές προέβαλαν την τριετή

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

παραγραφή που προβλέπεται από το γαλλικό τελωνειακό κώδικα. Προκειμένου να αποφύγει εφαρμογή των εθνικών αυτών κανόνων, η εταιρία επικαλέστηκε την κοινοτική νομοθεσία, συγκεκριμένα το άρθρο 19 του κανονισμού του Συμβουλίου 1430/79 της 2ας Ιουλίου 1979 περί της επιστροφής ως αχρεωστήτως εισπραχθέντων ή της διαγραφής χρέους εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/015, σ. 162), το οποίο ορίζει ότι:

« Με την επιφύλαξη του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του άρθρου 5, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, και του άρθρου 10, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, οι προβλεπόμενες από τον παρόντα κανονισμό προθεσμίες για την υποβολή της αιτήσεως για επιστροφή ως αχρεωστήτως εισπραχθέντων ή για τη διαγραφή χρέους εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών, σε καμιά περίπτωση δεν παρατείνονται, εκτός αν ο ενδιαφερόμενος προσκομίσει απόδειξη ότι εμποδίστηκε για την υποβολή αυτής της αιτήσεως, εντός των εν λόγω προθεσμιών, λόγω τυχαίων περιστατικών ή ανωτέρας βίας ».

Η διάταξη αυτή επιτρέπει παρεκκλίσεις ιδίως από την τριετή προθεσμία που προβλέπεται από το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού για την αίτηση επιστροφής των καταβληθέντων αλλά μη νομίμως οφειλομένων δασμών. Ο κανονισμός αυτός τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1980 (άρθρο 27). Στη συνέχεια, το άρθρο 19 καταργήθηκε και προστέθηκε μια παρόμοια διάταξη στο άρθρο 2 με τον κανονισμό 3069/86 (ΕΕ L 286, σ. 1).

4. Για την επίλυση της ενώπιόν του αχθείσας διαφοράς, το Tribunal d' instance, με απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 1986 που περιήλθε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 28 Δεκεμβρίου 1987, υπέβαλε προς το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

« 1) Έχουν οι διατάξεις του κανονισμού 1430/79 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουλίου 1979, περί της επιστροφής ως αχρεωστήτως καταβληθέντων ή της διαγραφής χρέους εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών, εφαρμογή στην περίπτωση όπου η αίτηση επιστροφής των δασμών υποβλήθηκε από τον εισαγωγέα στην αρμόδια αρχή κράτους μέλους μετά την έναρξη της ισχύος του εν λόγω κανονισμού, για δασμούς καταβληθέντες πριν από την έναρξη της ισχύος του;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, μπορεί ο εισαγωγέας να επικαλεστεί τις διατάξεις του άρθρου 19 του κανονισμού αυτού, δυνάμει των οποίων η προβλεπόμενη στο άρθρο 2, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού προθεσμία για την υποβολή της αίτησης επιστροφής ως αχρεωστήτως εισπραχθέντων ή της διαγραφής χρέους εισαγωγικών δασμών, είναι δυνατό να παραταθεί αν ο ενδιαφερόμενος αποδείξει ότι εμποδίστηκε να υποβάλει την αίτηση εντός των προβλεπομένων προθεσμιών λόγω τυχαίων περιστατικών ή ανωτέρας βίας, η οποία συνίσταται εν προκειμένω στο γεγονός ότι ήταν απολύτως αδύνατο για τον εισαγωγέα να λάβει τα πιστοποιητικά EUR 1 από τις αρμόδιες αρχές τρίτου κράτους;

3) Αν η απάντηση στο πρώτο, κατά συνέπεια δε, και στο δεύτερο ερώτημα είναι καταφατική, αντιβαίνουν στις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου οι διατάξεις εθνικής νομοθεσίας κράτους μέλους με τις οποίες προβλέπεται ανυπέρθετη προθεσμία παραγραφής τριών ετών όσον αφορά οποιαδήποτε αίτηση επιστροφής αχρεωστήτως καταβληθέντων δασμών, στην περίπτωση όπου ο εισαγωγέας πράγματι εμποδίστηκε να υποβάλει την αίτηση εντός των επιβαλλόμενων από την εθνική νομοθεσία προθεσμιών για λόγους που δεν οφείλονται στον ίδιο, αλλά στο γεγονός ότι η αρμόδια αρχή τρίτου κράτους παρέλειψε πλήρως να του χορηγήσει

τα αναγκαία για την αίτηση αυτή πιστοποιητικά EUR 1 και ενώ επανειλημμένα δήλωσε στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους ότι βρισκόταν σε απόλυτη αδυναμία να προσκομίσει τα εν λόγω πιστοποιητικά, τα οποία έπρεπε να του χορηγηθούν από τις αρμόδιες αρχές τρίτου κράτους, πλην όμως του χορηγήθηκαν δέκα έτη μετά την έναρξη των πράξεων εισαγωγής, αφού είχαν θεωρηθεί εκ των υστέρων;

4) Αν η απάντηση στα δυό πρώτα ερωτήματα ή στο τρίτο ερώτημα είναι καταφατική, δικαιούται ο εισαγωγέας να απαιτήσει τόκους επί του ποσού των δασμών των οποίων ζητεί την επιστροφή και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, από ποια ημερομηνία; »

5. Όσον αφορά το πρώτο ερώτημα, η αίτηση περί επιστροφής δασμών της εταιρίας υποβλήθηκε στις 29 Απριλίου 1981, μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού 1430/79 (δηλαδή την 1η Ιουλίου 1980), αλλά οι επίμαχοι δασμοί είχαν καταβληθεί για την περίοδο μεταξύ 1974 και 1978, δηλαδή πριν από την έναρξη της ισχύος του εν λόγω κανονισμού. Η εταιρία υποστηρίζει ότι ο κανονισμός εφαρμόζεται σε περίπτωση που η απόφαση των εθνικών τελωνειακών αρχών σχετικά με την επιστροφή δασμών ελήφθη μετά την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος του. Αυτό σημαίνει ότι ο κανονισμός εφαρμόζεται στην υπό κρίση υπόθεση, εφόσον η απόφαση περί μη επιστροφής εκδόθηκε υπό τη μορφή εγγράφου με ημερομηνία 2 Ιουλίου 1984, δηλαδή σαφώς μετά την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του κανονισμού. Αντιθέτως, η γαλλική κυβέρνηση και η Επιτροπή φρονούν ότι η ερμηνεία αυτή οδηγεί σε αναδρομική εφαρμογή του κανονισμού, αντίθετη προς το κοινοτικό δίκαιο. Και οι δυο θεωρούν ότι στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση, δηλαδή ότι ο κανονισμός δεν εφαρμόζεται υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως. Στηριζόμενες, ειδικότερα, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 212/80 έως 217/80 (Amministrazione delle Finanze dello Stato κατά Salumi, Συλλογή 1981, σ. 2735) και 113/81 (Reichelt κατά Hauptzollamt Berlin-Süd, Συλλογή 1982, σ. 1957), η Επιτροπή και η γαλλική κυβέρνηση ισχυρίζονται ότι ο κανονισμός εφαρμόζεται μόνο σε μελλοντικές πράξεις και ότι οι κρίσιμες πράξεις είναι είτε η « βεβαίωση χρέους » δασμών [η έκφραση αυτή προσδιορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο ε), του κανονισμού] είτε η καταβολή του εν λόγω ποσού. Η υποβολή αιτήσεως επιστροφής ή η απόφαση των εθνικών τελωνειακών αρχών επ' αυτής δεν είναι κρίσιμες πράξεις, όπως επίσης είναι αδιάφορο αν εξακολουθεί να εκκρεμεί η διαφορά σχετικά με το ποσό που έχει καταβληθεί ή χρεωθεί.

6. Με την απόφαση Reichelt (σκέψεις 14 και 15) το Δικαστήριο δέχθηκε ότι ο κανονισμός 1430/79 εφαρμόζεται μόνο για το μέλλον. Το πρόβλημα στην υπό κρίση υπόθεση είναι ο καθορισμός του αποφασιστικού γεγονότος. Ο κανονισμός παρέχει, κατά τη γνώμη μου, επαρκή στοιχεία για την επίλυση του προβλήματος αυτού. Το πρώτο εδάφιο του άρθρου 2, παράγραφος 2, ορίζει ότι: « η επιστροφή ως αχρεωστήτως εισπραχθέντων ή η διαγραφή χρέους εισαγωγικών δασμών για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στην παράγραφο 1 εγκρίνεται κατόπιν υποβολής αιτήσεως στο αρμόδιο τελωνείο προ της εκπνοής προθεσμίας τριών ετών, που υπολογίζεται από την ημερομηνία βεβαιώσεως του χρέους των εν λόγω δασμών από την επιφορτισμένη για την είσπραξή τους αρχή ». Από το χωρίο αυτό καταφαίνεται ότι το καθοριστικό στοιχείο είναι η ημερομηνία κατά την οποία έγινε η « βεβαίωση χρέους » των εν λόγω δασμών.

7. Συναφώς, το άρθρο 19 πρέπει να ερμηνευθεί υπό το φως των διατάξεων του άρθρου 2, παράγραφος 2, όπως επιβεβαιώνεται με την τροποποίηση που επήλθε με τον κανονισμό 3069/86. Η πέμπτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού έχει ως εξής:

« Ότι η προθεσμία αυτή καθώς και οι προθεσμίες που προβλέπονται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, στο άρθρο 5, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, στο άρθρο 10, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, και στο άρθρο 13, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, πρέπει να τηρούνται εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις δεόντως αιτιολογημένες· ότι το άρθρο 19, κατά συνέπεια, εφαρμόζεται μόνο στην προθεσμία που προβλέπεται στο άρθρο 2· ότι πρέπει επομένως να απλοποιηθεί το κείμενο με τροποποίηση του άρθρου 2 και διαγραφή του άρθρου 19. »

Κατά συνέπεια, το άρθρο 1 του κανονισμού 3069/86 κατήργησε το άρθρο 19 του κανονισμού 1430/79 και πρόσθεσε μετά το εδάφιο 1 του άρθρου 2, παράγραφος 2, το ακόλουθο εδάφιο:

« Η προθεσμία αυτή δεν επιδέχεται καμία παράταση, εκτός εάν ο ενδιαφερόμενος αποδείξει ότι δεν μπόρεσε να καταθέσει την αίτησή του μέσα στην εν λόγω προθεσμία λόγω τυχαίου γεγονότος ή ανωτέρας βίας. »

Η θέση του εδαφίου αυτού και η ρητή αναφορά στην « προθεσμία αυτή » καταδεικνύουν αναμφισβήτητα ότι η σχετική προθεσμία είναι τριετής και αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία κατά την οποία έγινε η βεβαίωση χρέους των δασμών.

8. Η « βεβαίωση χρέους » ορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο ε), του κανονισμού 1430/79 ως « η πράξη της διοικήσεως με την οποία προσδιορίζεται προσηκόντως το ποσό των εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών που πρέπει να εισπραχθούν από τις αρμόδιες αρχές ». Θεωρώ ότι αυτό πρέπει να είναι το καθοριστικό γεγονός όσον αφορά το ζήτημα που απασχολεί το Δικαστήριο διότι τότε για πρώτη φορά ο εισαγωγέας ή ο εξαγωγέας είναι σε θέση να γνωρίζει το ποσό που καλείται να καταβάλει και να αποφασίσει αν πρέπει να ζητήσει επιστροφή ή διαγραφή χρέους. Η ημερομηνία καταβολής των εν λόγω ποσών θα μπορούσε, ενδεχομένως, να θεωρηθεί ως μια άλλη εναλλακτική λύση, αλλά την απορρίπτω για δύο λόγους. Πρώτον, διότι αυτό θα ερχόταν σε αντίθεση με το γράμμα του κανονισμού. Δεύτερον, διότι θα αποτελούσε μια λιγότερο ικανοποιητική επιλογή ως σημείο αφετηρίας διότι ο εισαγωγέας ή ο εξαγωγέας θα μπορούσε να παρατείνει αυθαίρετα την περίοδο καθυστερώντας την πληρωμή, πράγμα που θα δημιουργούσε ανισότητες μεταξύ της άλφα ή της βήτα περιπτώσεως και θα παρείχε λιγότερη ασφάλεια δικαίου απ' ό,τι το κριτήριο της « βεβαιώσεως χρέους ». Οι ίδιοι λόγοι αποκλείουν, a fortiori, τη δυνατότητα να θεωρηθεί ως καθοριστικό γεγονός η ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως επιστροφής και, πολλώ μάλλον, η ημερομηνία λήψεως της απόφασης σχετικά με την αίτηση αυτή· πράγματι, η τελευταία από τις δύο αυτές δυνατότητες έχει ρητώς αποκλειστεί από το Δικαστήριο με την απόφαση Reichelt (βλέπε σημείο 2 του διατακτικού).

9. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι ο κανονισμός 1430/79 εφαρμόζεται σε αιτήσεις επιστροφής ή διαγραφής χρέους δασμών μόνο εφόσον η βεβαίωση χρέους των δασμών αυτών έγινε μετά την έναρξη ισχύος του εν λόγω κανονισμού. Επομένως, στο πρώτο ερώτημα του Tribunal d' instance πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση, υπό την έννοια ότι ο κανονισμός δεν εφαρμόζεται επί αιτήσεως επιστροφής

δασμών καταβληθέντων πριν από την έναρξη ισχύος του.

10. Αλλά και αν υποτεθεί ότι ο κανονισμός έχει εφαρμογή, η εταιρία θα αντιμετώπιζε δύο περαιτέρω δυσχέρειες: πρώτον, το άρθρο 19 απλώς επιτρέπει, και δεν επιβάλλει, απόκλιση από την τριετή προθεσμία που προβλέπει το άρθρο 2. Δεύτερον, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η υπό κρίση περίπτωση εμπίπτει μάλλον στο άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο ε), του κανονισμού, ως μια «ιδιαίτερη κατάσταση» παρά στα άρθρα 2 και 19, πράγμα που θα είχε ως συνέπεια, σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 2, ότι η βασική προθεσμία για την υποβολή αιτήσεως επιστροφής θα ήταν τρεις μήνες και όχι τρία έτη όπως προβλέπει το άρθρο 2. Ωστόσο, οι δυσχέρειες αυτές αποφεύγονται αν, όπως προτείνω, στο πρώτο ερώτημα δοθεί αρνητική απάντηση. Υπό τις συνθήκες αυτές, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα.

11. Όσον αφορά το τρίτο ερώτημα, η εταιρία ισχυρίζεται κατά τα ουσιώδη ότι, σε περίπτωση που δεν εφαρμοστεί ο κανονισμός, οι αναγνωρισμένες από την κοινοτική νομοθεσία γενικές αρχές του δικαίου (συγκεκριμένα οι αρχές της επιείκειας, της καλής πίστεως, της αναλογικότητας και της ισότητας) αποκλείουν την εφαρμογή διατάξεων εθνικής νομοθεσίας οι οποίες προβλέπουν ανυπέρθετη προθεσμία παραγραφής τριών ετών για κάθε αίτηση επιστροφής αδικαιολογήτως εισπραχθέντων δασμών, ακόμα και όταν ο εισαγωγέας εμποδίστηκε να υποβάλει την αίτηση εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας όχι εξ οικείου πταίσματος αλλά λόγω παραλείψεως των αρμοδίων αρχών να του χορηγήσουν τα αναγκαία για την αίτησή του πιστοποιητικά EUR 1 και εφόσον ο εισαγωγέας έχει δεόντως ενημερώσει τις εθνικές αρχές σχετικά με την αδυναμία του να προσκομίσει τα πιστοποιητικά αυτά που οι αρχές του τρίτου κράτους, όφειλαν να του έχουν χορηγήσει και δεν του χορήγησαν παρά a posteriori, δέκα χρόνια μετά από τις επίμαχες εισαγωγές. Αντιθέτως, η γαλλική κυβέρνηση και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι, ελλείψει κοινοτικών κανόνων σχετικά με την επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθέντων δασμών (και, κατ' αυτές, από την προταθείσα για το πρώτο ερώτημα απάντηση απορρέει ότι τέτοιοι κοινοτικοί κανόνες δεν υπήρχαν κατά τον κρίσιμο χρόνο) το ζήτημα διέπεται από την εθνική νομοθεσία, τόσο κατά τους ουσιαστικούς όσο και τους διαδικαστικούς κανόνες, με την επιφύλαξη ότι οι εθνικοί κανόνες δεν έχουν ως αποτέλεσμα οι στηριζόμενες στο κοινοτικό δίκαιο απαιτήσεις να τυγχάνουν δυσμενέστερης μεταχείρισης απ' ό,τι οι στηριζόμενες στο εθνικό δίκαιο ή να καθίσταται αδύνατη η ικανοποίησή τους. Η Επιτροπή και η γαλλική κυβέρνηση φρονούν ότι από κανένα στοιχείο της υπό κρίση υποθέσεως δεν προκύπτει ότι υφίσταται τέτοια περίπτωση. Επομένως, κατά τον κρίσιμο χρόνο, το κοινοτικό δίκαιο δεν εμπόδιζε τον καθορισμό, από την εθνική νομοθεσία κράτους μέλους, τριετούς προθεσμίας παραγραφής για τις αιτήσεις περί επιστροφής δασμών που είχαν καταβληθεί αλλά θεωρούνταν από τους ενδιαφερόμενους ως μη οφειλόμενοι.

12. Κατά τη γνώμη μου, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει σαφώς ότι ελλείψει κοινοτικών κανόνων όσον αφορά την επιστροφή ή τη διαγραφή δασμών, το σχετικό θέμα διέπεται από την εθνική νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους: βλέπε, ειδικότερα, τη σκέψη 7 της απόφασης Reichelt και τις υποθέσεις 33/76 (Rewe κατά Landwirtschaftskammer Saarland, ECR 1976, σ. 1989), 45/76 (Comet κατά Produktschap voor Siergewassen, ECR 1976, σ. 2043), καθώς και τις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 19/79 και 126/79 (Lippische Hauptgenossensschaft κατά BALM, ECR 1980, σ. 1863). Σύμφωνα με την άποψη που υιοθέτησα όσον αφορά το πρώτο ερώτημα, κατά

τον κρίσιμο χρόνο, δεν υφίστατο κοινοτική νομοθεσία διέπουσα την περίπτωση που μας απασχολεί. Επομένως, κατά το χρόνο εκείνο, το ζήτημα της προθεσμίας, διέπετο από την εθνική νομοθεσία. Η νομολογία του Δικαστηρίου θέτει δύο προϋποθέσεις όσον αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής της εθνικής νομοθεσίας υπό τέτοιες περιστάσεις: ότι η εθνική νομοθεσία δεν πρέπει να εισάγει διακρίσεις μεταξύ των απαιτήσεων που στηρίζονται στο κοινοτικό δίκαιο και των παρομοίων απαιτήσεων που στηρίζονται στην εθνική νομοθεσία και ότι οι σχετικοί διαδικαστικοί κανόνες δεν πρέπει να καθιστούν ουσιαστικώς αδύνατη την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχονται από το κοινοτικό δίκαιο: βλέπε παραδείγματος χάρη, την υπόθεση 130/79 (Express Dairy Foods κατά Intervention Board for Agricultural Produce, ECR 1980, σ. 1887). Δεν προβλήθηκε, εν προκειμένω, ο ισχυρισμός ότι η εφαρμογή της προβλεπομένης από τη γαλλική νομοθεσία τριετούς προθεσμίας παραγραφής συνιστά παράβαση της μιας ή της άλλης από τις προϋποθέσεις αυτές και, πράγματι, δεν βλέπω πώς θα μπορούσε να συμβαίνει κάτι τέτοιο. Εξάλλου, η εφαρμογή μιας τέτοιας προθεσμίας προκύπτει από τη μέριμνα της κατοχυρώσεως της ασφάλειας του δικαίου, μέριμνα που είναι κοινή τόσο στην κοινοτική έννομη τάξη όσο και στις νομοθεσίες των κρατών μελών. Επιπλέον, φαίνεται ότι η προβλεπόμενη από τη γαλλική νομοθεσία τριετής προθεσμία είναι εύλογη και κατάλληλη για τη διασφάλιση της έννομης προστασίας των πολιτών της Κοινότητας, ιδίως αν ληφθεί υπόψη ότι η προθεσμία που ενέκρινε το Δικαστήριο στην υπόθεση Comet ήταν τριάντα μέρες και στην υπόθεση Rewe ένας μήνας ή, σε ορισμένες περιστάσεις, ένα έτος. Επομένως, νομίζω ότι οι αναγνωρισμένες από το κοινοτικό δίκαιο γενικές αρχές του δικαίου δεν εμποδίζουν την εφαρμογή μιας προβλεπομένης από εθνικό δίκαιο προθεσμίας παραγραφής όπως η επίμαχη.

13. Αν στα ερωτήματα 1 και 3 δοθεί αρνητική απάντηση, όπως προτείνω, παρέλκει η απάντηση στο τέταρτο ερώτημα σχετικά με τους τόκους.

14. Ωστόσο, στην περίπτωση, που θα εξεταζόταν το ερώτημα αυτό, η Επιτροπή θεωρεί ότι, όσον αφορά τις αιτήσεις για επιστροφή δασμών όπως συμβαίνει εν προκειμένω, η εθνική και όχι η κοινοτική νομοθεσία διέπει την επιδίκαση τόκων (όπως διέπει και άλλες πτυχές της διαδικασίας). Εξάλλου, η εταιρία υποστηρίζει ότι, εφόσον η επιστροφή των εν λόγω δασμών υπαγορεύεται από γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου (την αρχή της επιείκειας), το κοινοτικό δίκαιο επιβάλλει, επίσης, να αποζημιωθεί κατάλληλα ο εισαγωγέας λόγω του ότι στερήθηκε των επίμαχων ποσών καθ' όλη τη διάρκεια της αντιδικίας, πράγμα που σημαίνει την επιδίκαση επί των αχρεωστήτως καταβληθέντων δασμών τόκων που έχουν αρχίσει να τρέχουν από την ημερομηνία καταβολής των δασμών από τον εισαγωγέα.

15. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει σαφώς ότι, ελλείψει κοινοτικής διατάξεως που να εφαρμόζεται στην υπό κρίση υπόθεση, το ζήτημα των τόκων όπως και το ζήτημα των προθεσμιών παραγραφής διέπονται από το εθνικό δίκαιο: βλέπε, ειδικότερα, τις αποφάσεις 26/74 (Roquette κατά Επιτροπής, ECR 1976, σσ. 677, 686, σκέψεις 12 και 13) και 130/79 (Express Dairy Foods, ECR. 1980, σ. 1901, σκέψη 17). Ωστόσο, έχω τη γνώμη ότι δεν συντρέχει, εν προκειμένω, λόγος παραπομπής στην εθνική νομοθεσία, δεδομένου ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν επιβάλλει την επιστροφή δασμών όταν η σχετική αγωγή ασκείται μετά την εκπνοή της προθεσμίας παραγραφής που προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία.

16. Κατά συνέπεια, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα υποβληθέντα από το Tribunal d' instance του Παρισιού (πρώτο διαμέρισμα) προδικαστικά ερωτήματα ως εξής:

1) Οι διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) 1430/79 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουλίου 1979, περί της επιστροφής ως αχρεωστήτως εισπραχθέντων ή της διαγραφής χρέους εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών δεν εφαρμόζονται στην περίπτωση που η αίτηση επιστροφής δασμών υποβλήθηκε στις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους από τον εισαγωγέα μετά την έναρξη της ισχύος του κανονισμού αυτού για δασμούς καταβληθέντες πριν από την έναρξη της ισχύος του.

2) Δεν αντίκειται στις αναγνωρισμένες από το κοινοτικό δίκαιο γενικές αρχές του δικαίου το να προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία κράτους μέλους ανυπέρθετη προθεσμία παραγραφής τριών ετών για κάθε αίτηση επιστροφής δασμών, στην περίπτωση που ο εισαγωγέας εμποδίστηκε να την υποβάλει εντός της προθεσμίας αυτής από περιστάσεις ανεξάρτητες της θελήσεώς του.